

Heller, Jan

[Pamětnice vedeckého seminára při příležitosti nedožitých 75. narozenin profesora PhDr. Rudolfa Macúcha. Zost. Ján Komorovský]

Religio. 1996, vol. 4, iss. 1, pp. 101-102

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/124748>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

hů, tzn. že jejich spásná podstata je stále více překrývána sdělováním vnějšíkových dějů. Zdá se ovšem, že kořeny tohoto postupného vývoje jsou obsaženy implicitně již v samotném biblickém textu, totiž tam, kde prosvítá otázka o času vzkříšení. Tak již v samotné bibli je založeno trojí možné časové chápání, a sice jako křest, tj. uznání Božího nároku ve víře a naději, smrt jedince a konec věků, tj. Poslední soud. Zde ovšem Kremer přistupuje ke svému tématu s až přílišným nadhledem, takže dějinný vývoj názorů na tyto otázky vypadá jako značně chaotický, neuspořádaný a náhodný. Domnívám se však, že tomu tak není. Autor zcela pustil ze zřetele zlom, ke kterému došlo ve chvíli všeobecného rozšíření a etablování křesťanství. Tato změna totiž způsobila přesun v chápání křtu, totiž od symbolického k formálnímu. Ve středomořské kulturní oblasti to bylo již koncem antiky, v barbarské Evropě na přelomu raného a vrcholného středověku. Křest přestal být vědomým rozhodnutím dospělého člověka, vyžadujícím zvláštní přípravy, a stal se oficiálním přijetím dítěte, nemluvněte do „civilizované“ společnosti: S ohledem na to se chápání otázky vzkříšení přesunulo od křtu, který již vlastně nebyl vědomým přijetím víry, k okamžiku smrti. Středem zájmu se tedy staly otázky související s vztahem individuální smrti a druhým příchodem Kristovým. Tak také vzkříšení přestalo být vnitřním duchovním prožitkem a stalo se předmětem učené disputace. Pak ovšem musel být časový okamžik doplněn o prostorové určení, a tak vznikl mohutný zájem o záznamnou topografii, projevující se v řadě vidění, sekundárně apokalyptické literatuře atd. Zdá se, že teprve v nejnovější době, kdy křesťanství i v historicky, tradičně křesťanských společnostech ztrácí svou všeobecnost, se znovu vynořuje potřeba obírat se vzkříšením mrtvých v jeho symbolickém, nikoli faktickém významu. Domnívám se, že právě ve ztrátě všeobecnosti křesťanské víry je třeba hledat příčiny nového zájmu teologů o eschatologické a thanatologické otázky, a ne v novověkém ovládnutí sil přírody a v nahlédnutí do zákonitostí lidského duševního života.

Mohu tedy uzavřít, že z hlediska historikova je třeba recenzovanou Kremerovu práci chápat nikoli jako reflexi vývoje názorů na smrt a vzkříšení, nýbrž jako nereflakovaný

pokus přiblížit dosud převážně scholasticky pojímané eschatologické a thanatologické otázky změněnému dobovému vědomí. V tomto směru mohu knihu, o jejíž předklad do češtiny se zasloužili Václav Frei, Antonín Hartmann a Václav Konzal, doporučit a zejména upozornit na dobře vybranou a kvalitně provedenou obrazovou přílohu.

ZDENĚK UHLÍŘ

Ján Komorovský (ed.), Pamätnica vedeckého seminára,

Bratislava: SSSN 1995, 44 s.

Slovenská spoločnosť pre štúdium náboženstiev pri SAV vydala k nedožitým 75. narodeninám profesora PhDr. Rudolfa Macúcha veľkou, ale peknou prácou. Hned za titulným listem je portrét Rudolfa Macúcha, zachycujúci dobre jeho zdržlivý úsmev a zpytavý pohľad, tak význačný pro jeho tvár. Nasleduje krátky dvoustránkový úvod od prof. Komorovského, opakujúci hlavné údaje Macúchova životopisu. Delší článok, napsaný česky a nadepsaný „Pamätce Rudolfa Macúcha“, je od prof. Stanislava Segerta z University of California, Los Angeles. Vzpomína tu na niektoré zaujímavé obdoby medzi svým a Macúchovým životom i zájmy a hlavne líči svá setkání s ním. Hodnotí i jeho vedecký prínos.

Další článok pochází z pera prof. ThDr. Karola Gábríša, nynějšího nestora slovenských biblistů a dlouholetého novozákonníka bratislavské teologické fakulty. Jmenuje se „Osobnosť profesora Rudolfa Macúcha a spomienky na neho“. Gábríš zachycuje zde predevšim živý Macúchův vztah k bibli a biblistice. Jsou tu i některé živé osobní vzpomínky.

Z bratislavské filosofické fakulty je další autor, prof. PhDr. Ladislav Drozdík CSc. Jeho článok se jmenuje „Rudolf Macúch a jeho miesto v súčasnej semitologii“. Zaznamenává predevšim Macúchovy živé a dodnes závažné literární práce, ať samostatné publikace, ať příspěvky do různých encyklopedií a souborných děl.

Těžištěm vědecké práce Macúchovy bylo především bádání o mandejcích. To velice dobře osvětluje a Macúchův přínos vyzdvihuje prof. Komorovský v článku nazvaném „Příspěvek Rudolfa Macúcha k otázce počátků mandeizmu“. Komorovského článek by bylo možno výborně užít jako solidní příspěvek do encyklopedie religionistiky, jak mnoho se tu čtenář o mandejcích doví.

Poslední příspěvek tohoto sborníku napsal prof. ThDr. Dušan Ondrejovič, působící stejně jako prof. Gábriš už řadu let na Evangelické teologické fakultě v Bratislavě. Jeho nadpis zní „Islám a křesťanstvo“. Vzpomíná tu na začátky slovenské islamistiky a na to, že Macúch přeložil do slovenštiny v r. 1949 Korán, který žel nikdy nevyšel. Cituje Macúchovo stanovisko „křesťanstvo reformou židovstva, islám reformou arabského paganizmu“ a vyrovnává se s ním ve světle nových teologických proudů. Macúchova studie o islámu si zachovává svou hodnotu, je obsáhlá a přesná v objektivních údajích, i když v jeho hodnocení zůstává u staršího, klasického důrazu na monoteismus jako jeho základní hodnotu. Macúchova rozprava „Islám a křesťanství“, vydaná v r. 1951 v Tranosciu, tvoří tak významnou etapu ve slovenské islamistice, v současné době se dokonce stala učebním textem pro posluchače jak teologie, tak religionistiky.

Celý sborník je velmi informativní, svěží a zdařilý. Jeho hlavnímu redaktorovi prof. Komorovskému patří zvláštní dík, že tuto významnou postavu, která působila po léta v cizině a je tedy doma méně známá, přiblížil užitečně a živě slovenské i české veřejnosti.

JAN HELLER

Nevěsta v uzavřené zahradě,

Praha: Gallery, s.r.o.

ve spolupráci s NG 1995, 120 s.

Je to nepochybně výbavou nejluxusnější a obsahem nejobsáhlejší katalog výstavy uspořádané Národní galerií v klášteře sv. Anežky České (30.8.-1.10.1995) v rámci akce *Starý zákon v umění*. Na úvodních stranách je uveřejněn text velvyslance Izraele Moshe Yegara, prvního iniciátora celé akce. Zamýšlí se v něm nad kulturním významem

Starého zákona a jeho ohlasy v literatuře, výtvarném umění a hudbě. Pak následuje vlastní titulní list s překrásnou miniaturou, která je ve zvěštěném podobě i na obálce celé knihy a opakuje se i na její poslední straně. Jde o iniciálu „O“ na počátku textu Písne písní z *Olomouckého antifonáře*, kde Ježíš – hoch už povyrostlý – objímá oběma rukama v milostném gestu krk a šíjí své matky Marie, sedě jí na klíně. Tento motiv – náboženská transpozice milostného citu jako klíč k textu Písne písní – je vlastně klíčem k tématu celé výstavy i katalogu.

Jádrem katalogu je vynikající studie z pera současného ředitele Národní galerie Mgr. Martina Zlatohlávka nazvaná „Nevěsta v uzavřené zahradě. Motivy ikonografie biblické knihy Píseň písní“. Je to hluboký průhled do dějin chápání Písne a do toho, jak se toto pochopení promítalo umělecky. Pokusím se zde podat jeho stručný výhled.

V úvodu říká autor, že úkolem této práce je postihnout výtvarně zpracování Písne a jeho proměny přibližně od dvanáctého do patnáctého století. Vychází z klášterního prostředí obnovených řádů ve Francii, kde Píseň sehrála mimořádnou roli. Podstatou křesťanské víry je poselství, že nevstizitelný Bůh sestoupil v Kristu do lidského těla. Tím, říká autor doslova, „i když se křesťanské pravověří slovně bránilo zpředmětnění svého Boha jako pohanského projevu, přes podoby Kristova obličej křesťanské umění dospělo k jeho statutárnímu provedení“. – V křesťanské tradici od počátku často obraz nahrazoval slovo, vystihoval ve zkratce závažný pojem a přibližoval jej lidem.

Druhá kapitola Zlatohlávka pojednání má nadpis „Biblická kniha Píseň písní a její hermeneutický problém“. Autor zde vykládá dějiny textu Písne od Jeronýma až po přesnou recenzi Hardingovu z r. 1100. Dále osvětluje spor o kanoničnost Písne. Staří rabíni si Písne velmi cenili. Byl je částí až třetího dílu židovského kánonu, tedy Spisů, její text se liturgicky čítá a velikonocích, při slavení pesachu. Probírá se tu její název, problém autorství i forma a rámeček. Velice zajímavý je pohled do přeznačování Písne pomocí alegorického výkladu na vztah Hospodina a Izraele, Krista a církve.

Třetí kapitola má název „Ženich a nevěsta“. Úkolem vykladačů bylo obsadit role že-